

Mar-ga-ri-da

Mar-

Minä synnyn, kun Elvira jo ponnistaa jaloilleen.

-ga-

Hän ottaa vaunujen laidasta kiinni.

-ri-

Hän kiljuu ja nauraa. Minä ähisen vastauksen.

Ma, Elvira huutaa, Ma.

Äiti toistaa nimeäni Elviralle. Elvira kirkuu ilosta. Ma.

- da.

Margarida, Margarida, äiti sanoo. Ma, ma, Elvira.

r-ga-ri-da, äiti.

-ri-ra, Elvira.

Ma-

-ra.

Minusta tulee Mara.

Elvira puristaa kättäni. Melu kantautuu sivukujalle, kaikuu sen päästä päähän. Pääkadulla ystävämme huutavat toisilleen nauraen. Olen kääntänyt selkäni. Meillä on kirkkaankeltaiset mekot, samanlaiset, sininen koruommeltu essu, koristeet hiuksissa.

– *Vá*, tulisit nyt, Elvira sanoo. – Ei se ole niin paha.

Elvira on ottanut aamulla huulipunapuikon äidin laatikosta, punainen juova osuu hieman alahuulen kaaren alle. Elviran remmikengät kiiltävät, hän pomppii jalalta toiselle. Musiikki alkaa.

Kasvoni vääntyvät irvistykseseen, valitus jää haitarin ja rumpujen alle. Elvira katsahtaa olkansa yli. Catarina ja Matilde ovat asettuneet parijonoon tyttöjen puolelle, Elviran katse etsii Tomásin takaraivoa poikien jonosta.

– *Vamos lá*, kuulen opettajan sanat ja sitten muut liikkuvat jo. Elvira ehtisi vielä juosta, Tomás on poikien jonon viimeisenä, Elvira ehtisi vielä.

Aurinko osuu poikkikadun vaaleisiin kiviin. Elvira istuu viereeni. Äänet mutkittlevat alas katua, pois päin meistä. Elvira liikuttelee jalkateriään vasemmalta oikealle sävelten jäljessä, hän hymyilee taas. Elviralla on aikaa, hän ehtii tanssia piiritanssin Tomásin kanssa, he tanssivat uudestaan koulun pihalla maanantaina.

– Sä saat uuden mahdollisuuden, *mana*, sanon ääni painuneena. – Mä en uskalla koskaan mennä.

Sitten Elvira silittää hiuksiani, itken vielä, hiuskoristeeni valahtaa pään sivulle. Kun äiti tulee hakemaan meitä Elvira sanoo, että hänelle tuli paha olo auringossa. Kotimatkalla kurotan takapenkin poikki, Elvira tekee sanat äänettömästi huulillaan.

Muutamme takaisin pohjoiseen kesän lopussa. Uusi kotimme, kerrostalo mäen laella, sylkee sisuksistaan lapsia. Ruskettuneita käsivarsia, tuulessa lepattavia shortseja, laastaroituja polvia, katseita. On oltu mökillä, mummolassa, kesäleirillä, nyt kaikilla on aikaa. Lapsia on parikymmentä, me olemme uusia. Elvira uskaltaa puhua suomea, mutta hänkään ei osaa sanoja, joita lapset käyttävät. On kokeiltava jotain muuta.

Elvira voittaa juoksukilpailun, puukiipeilykilpailun, rohkeuskilpailun. Hän kulauttaa hiekkasangosta sammakonkutua kohotettuaan ensin maljan, sitten kumartaa. Lapset ulkovat naurusta. Minä seison sivummalla, nojaan seinään toinen polvi koukussa, kädet puuskassa, olen nähnyt asennon telkkarissa, se sopii minulle.

– *Vem*, tule jo, Elvira supisee juostessaan seinän viereen.

Elviran otsalla on hikeä, se saa hänen hiuksensa kihartumaan, silmissä kumma palo. Hän työntää kätensä violettien shortsien taskuihin, heiluttaa hartioitaan puolelta toiselle.

– Jos et tuu noi alkaa ajatella että oot outo, Elvira kuiskaa. – Me tarvitaan kavereita, oikeesti. *Faz favor*.

– Ei mua kiinnosta, sanon ja katson Elvirasta poispäin.

Hän ilmeilee, juoksee sitten taas pois. Katson kun hän potkii jalkapalloa, tekee Ronaldon tuuletuksen, huutaa *siiiiim*, vetää nyrkkinsä ilman poikki, heittäytyy polvilleen. Huomaan hymyileväni ja käännyn taas pois.

Seuraavana päivänä Elvira laittaa hiuksensa ponihännälle, vetää polviinsa suojat ja töykkii minua ulos ovesta. Maa viettää altani, maisema kaartuu rullaluistinten pyörien tahtiin. Räpiköin eteenpäin, raajani lukkiutuvat. Selkäni takana on tyhjä avaruus, odotan että putoan.

– *Vá*, koukista polvia, Elvira huutaa.

Kun horjahdan aika hidastaa, matka selkäni ja maanpinnan välissä kasvaa. Odotan iskua, asfaltin kupruja ihossani.

Elvira on rullaluistellut koko kevään Portugalissa, edes takaisin, hän on kiitännyt kotikadun poikki kun ilta on jo tullut kukkuloille pikkukaupungin ympärille.

Nyt hän kiihdyttää, kaksi terävää liukua ja sitten Elvira ottaa minut vastaan, tyhjyys katkeaa, Elviran käsivarret kainaloissani.

– Sainpas, Elvira sanoo, kuulen hänen äänestään kun hän hymyilee.

Elvira solmii suhteita, elokuun puolessavälissä meidät otetaan mukaan tärkeimpään. Lapset kokoontuvat kukkulan alle, ruohokentän laidalle, lyhtypylvään ympärille. Sydämet kipittävät eri tahtiin, kun arpa heitetään. Minä katson alas, Elvira katsoo eteenpäin, eikä kumpikaan meistä tule valituksi. Kun yksi lapsista, punatukkainen, kääntyy pylvään puoleen ja alkaa laskea kaikki lakkaavat hengittämästä, räpäytän silmiäni ja sitten on vain askeleita, katoamistemppuja, lapset häviävät metsikköön, ryömivät grillikatoksen penkin alle, he painelevat rinteeseen, talon taakse. Seison yhä ruohokentällä, jalkani painavat.

– Vá, kuulen Elviran äänen. – Juokse!

Minä juoksen, kompuroin mäkeen, kompastun. Hihitys kuuluu vaimeana, ympärilläni kymmenet silmät, lapset ovat sulaneet maisemaan. Nousen pystyyn, juoksen, kierrän talon.

Talon takana lymyää kaksi lasta. He kurkistelevat vuorotellen nurkan taakse.

– Mee pois, tää on meidän piilo, he sanovat.

Lähden kiertämään talon toiselle sivulle, etsin Elviraa. Punatukkainen on lopettanut laskemisen, pihalla kuhisevat askeleet, jonkun piste huudetaan jo, kuulen outoja kirosanoja.

Punatukkainen niittää uhreja, lyhytpylvään ympärille muodostuu ketju, lapset pitävät toisiaan kädestä, huutavat *tulkaa pelastaan*.

Kurkin nurkan takaa, punatukkainen lähtee kapuamaan rinnettä ylös takaperin, katse lyhtypylväässään. Kun hän katoaa vastakkaisen nurkan taakse juoksen rinteeseen alas, sukellan roskakatoksen varjoihin. Kuulen kun talon takaa lymyilevät jäävät kiinni, juoksevat kilpaa punatukkaisen kanssa mäkeä alas mutta eivät ehdi. He liittyvät ulvovaan ketjuun.

Punatukkainen kulkee poispäin roskiksista, kohti metsikköä. Hiekotuslaatikosta roskakatoksen vierestä kuuluu Elviran *psst*. Hän nostaa laatikon kantta, tarttuu käteeni ja kiskoo.

– Mä meen harhauttaan, sä tuut tänne. Kun toi katsoo muualle niin pelastat kaikki, *comprendes*, Elvira suhisee. – Huuda oma piste kaikki pelastettu.

Hän kapuaa ulos, tyrkkii minua laatikkoon. Suljen kannen. Elviran askeleet katoavat.

– Elviran piste, kuuluu pian, voihtaisen hipihiljaa itselleni.

Nostan kantta hitusen, ketju mutkittelee ruohokentällä, siitä puuttuu enää muutama. Punatukkaisella on ripeät jalat ja voitontahto. Näen kun hän lähestyy roskakatosta, se on vielä tarkistamatta. Lakkaan hengittämästä kun hän kulkee ohitseni, kuulen kun hän astuu biojätteenkatkuiseen pimeään takanani. *Nyt*, ajattelen.

Maisema tarkentuu vasta, kun olen jo puolimatassa ruohokentän halki, lyhtypylväs lähenee, ketju hiljenee ja vasta siihen havahtuu punatukkainen, kuulen kun hän kiihdyttää takanani mutta olen edellä.

Minä kiljun Elviran opettamat sanat väärällä intonaatiolla käsi lyhtypylvään metallia vasten, mutta se ei haittaa. Ketju velloo, hyppii, lapset törmäilevät toisiinsa, meihin. Kaiken keskellä säteilee Elvira, hän kurottaa kädellään kohti minua, huutaa muiden kanssa.

Tiedän, että Elvira lähtee jo ennen kuin hän nostaa kätensä ja kysyy opettajalta lupaa mennä vessaan. Elviran reppu on naulakoilla, ei tuolin selkänojalla niin kuin tavallisesti. Elvira on vienyt sen odottamaan takin alle välitunnilla sen jälkeen, kun opettaja on lähtenyt luokasta. Elvira on syönyt lounasta ensin, Elviralla on suunnitelma.

Katson, kun käsi nousee kaksi riviä edempänä. Elviran ääni on kirkas tavalla, josta tiedän hänen näyttävän. Muut kirjoittavat vihkoihinsa, opettaja nyökkää Elviralle hymyillen.

Elvira nousee. Hänellä on violetti pitkähihainen, mustat housut, sisäkengät nitisevät lattiaa vasten, kun hän kävelee ovelle rauhallisin askelin.

Annan hänen mennä. Kumarrun vihkoni puoleen, alan kirjoittaa tiivistelmää kirjasta, jota olemme lukeneet kotiläksynä. Vieressäni istuvalla tytöllä on pitkät letit, hän kysyy kumia lainaksi. Katoan hetkeksi tarinaan, matkustan päähenkilön kanssa seikkailemaan, istun veneessä tyrskyjen keskellä matkalla saareen.

Opettajalla menee kauan huomata Elviran lähteneen reppuineen. Hän etsii ensin vessasta, tulee sitten pulpettini viereen.

– Tiedätkö, missä Elvira on, opettaja kysyy.

Pudistan päätäni.

Opettaja kävelee takaisin luokan eteen, näen miten hän naputtaa sormillaan pöytään rytmiä. Hän käskää meidän odottaa luokassa. Lakkaan kirjoittamasta tiivistelmää, katson tyhjälle taululle.

– Mihin ope meni, lettipää kysyy.

Kohautan harteitani.

Opettajalla kestää, kaikki kynät luokassa pysähtyvät, katseet käyvät Elviran tyhjässä pulpetissa. Piirrän paperin kulmaan ympyrää, sen päälle toista, sitten kolmatta neljättä viidettä. Sijaisopettaja tulee, hoputtaa kyniä taas liikkeeseen. Tunnin lopuksi tulevat opettaja ja äiti.

Äidillä on harmaa neulemekko, sininen panta. Hän on laittanut ripsiväriä. Muut lähtevät luokasta, jään istumaan paikalleni.

– Mara-kulta, nyt on pakko kertoa, äiti sanoo. – Missä Elvira on?

– En mä tiedä, sanon. – Ei se mulle kertonut.

– Kelle sitten, äiti sanoo.

Hän seisoo opettajan rinnalla mutta hänen katseensa on seinissä, katossa, ikkunassa. Äiti on katsonut pois jo monta päivää, hän on katsonut pois kun isä on vetänyt matkalaukut kynnyksen yli, rutistanut minua ja Elvira hyvästiksi.

Äiti ja opettaja menevät sivummalle, he juttelevat kuiskaten. Äiti lähtee luokasta käytävään, kuulen kun hänen äänensä nousee isää vastaan. Äiti huutaa isälle vaikka hän puhuu opettajalle rauhallisesti ja selvästi. Peitän korvani.

Minä olen koko päivän äidin kanssa, odotan kun hän juttelee aikuisille, on poliiseja ja sosiaalityöntekijöitä. Riipun äidin mukana, hän pitää kädestäni tiukasti kuin odottaisi minunkin ryntäävän kohti ovea, häviävän.

Vieraat aikuiset kysyvät miten voin, minulle tarjotaan mehua ja kaakaota, minulle sanotaan *olet varmasti huolestunut siskon puolesta*. Minä nyökkään ja näytän vakavalta, juon pillimehua kunnes purkista kuuluu enää pillin rohinaa. Minua lohdutetaan, minä en pelkää. En pelkää Elviran puolesta, olen nähnyt kun hän juoksee ja kiipeää, olen nähnyt kun hän katoaa väkijoukkoon tai ottaa kaupan hyllystä sen, mitä haluaa. Elvira selviää, mutta äiti räpistelee vieressäni, hän on loukkuun jäänyt perhonen eikä hän tiedä Elvirasta kaikkea.

Ilta on tullut, kun hölkkään äidin perässä liukuovista sisään, aula on täynnä keltaista valoa. Elvira istuu vielä yhden haalariasuisen kanssa penkillä pienessä kopissa, jonka ovi on naamioituneena seinään. Hänen jaloissaan on koulureppu täynnä tavaraa, olen nähnyt kun hän on pakannut sen illalla. Hän on ottanut passin, rantasandaalit ja uimapuvun, päiväkirjan, barbeja.

– *Até logo, mana*. Tulee ikävä, Elvira on sanonut minulle ennen äidinkielen tuntia, istunut sitten paikalleen. Elvira on päässyt lähtöportille saakka, ojentanut passin ja lentolipun virkailijalle. Vasta sitten hän on jäänyt kiinni verkkoihin, joita aikuisilla on lasten varalle, verkkoihin, jonka löyhistä kohdista joku joskus pääsee pujahtamaan. Yleensä kuitenkin ei, edes Elvira ei.

Äiti nyyhkii ja halaa, Elviran silmät ovat tyhjä. Hän ei ole päässyt sinne, missä isä on. Pahempaa on, että hän on valinnut puolensa, isän puolen.

Äiti alkaa saattaa meitä kouluun. Hän odottaa pihalla niin kauan, että kello soi, saattaa meidät sitten luokkaan. Äiti ja opettaja vaihtavat synkät katseet, kun opettaja ottaa meidät vastaan luokan ovella.

– Hei sitten, äiti sanoo ja puristaa meitä molempia olkapäästä.

Opettaja päästää meidät luokkaan ensimmäisenä. Elvira maleksii paikalleen, riiputtaa päätään, tukee leukaluitaan kämmeniin. Minut on siirretty Elviran viereen. Minut on vannotettu pitämään häntä silmällä. Sinä saat nyt olla isosisko, äiti on sanonut ja katsonnut minua niin pitkään että olen katsonut alas käsiini. Me istumme luokassa hiljaa, ensimmäiseen kahteen viikkoon Elvira ei sano paljon mitään. Kuljen kaikkialle hänen varjonaan, mutta hän ei tönää minua pois.

Äiti ei tiedä Elvirasta kaikkea. Elvira on lähtenyt kerran ja epäonnistunut, Elvira ei karkaa uudestaan. Minä seuraan, mutta se ei ole tarpeen. Elvira on ensin hiljainen, mutta alkaa muutaman viikon päästä jälleen puhua.

– *Mana*, hän kailottaa sänkyni vieressä aamulla. – Nyt lähdetään ulos.

Me liukastelemme alas rinnettä, ruohonkorret ovat ottaneet kuuran ympärilleen, kaikkialla on tyhjää ja vaaleaa. Muut lapset ovat vielä sisällä, kerrostalo herää viikonloppuihin hitaasti, se matelee kuin portaita lysyssä kulkevat vanhemmat kauppakasseineen, pysähtyy välillä vetämään henkeä. Kun aamu hengittää, se puhalttaa viileän höyryn kasvoillemme, vasta sitten aurinko nousee.

Elvira haluaa aloittaa juoksukilpailulla. Asfaltin pinta roskakatoksen edessä heijastaa valoa, jääkerros on ohut mutta se ottaa ensimmäisen kiihdytyksen itseensä, jalkamme kauhovat maata, kumpikaan ei kaadu. Elvira voittaa, se on standardi, olen hyvä kakkonen.

Juoksun jälkeen puuskutamme hetken pilviä valoon, sitten Elvira tarttuu käteeni.

– Mennään ojalle, Elvira sanoo.

Ylitämme ruohokentän, hiivimme. Ojalle meno on salaista, nielaisemme sanat ja annamme aamun viedä. Ensin tulee harva metsikkö, lehdet ovat hävinneet maahan, on vain tumma kerros ja sen alla jäätynyt maa. Elvira pysähtyy.

– Kuuntele.

Pysähdyn kesken askeleen, en ehdi laskea jalkoja tasaiselle maalle. Seisomme kapeiden pajujen ja haapojen keskellä. Mitään ei kuulu. Elvira nostaa sormensa. Pidätän hengitystäni.

– Ei sittenkään mitään, Elvira sanoo.

Ojan penkka on jyrkkä, taiteilemme kiveltä kivelle, kuopasta kuoppaan. Lopulta olemme vedenrajassa, paitsi että veden päälle on tullut samea, paperinen kerros. Elvira heittää kiven ja se rasahtaa jään läpi. Sitten hän valuu istumaan penkalle, laittaa kädet puuskaan.

- *Pai* olisi voinut tulla mua vastaan lentokentälle. Mä pyysin. Se ei tullu.
- Ei se voinut. Ei äiti olis antanut.

Elvira heittää toisen kiven.

Jää ehtii vahvistua ja kasvaa, ojanpenkan kivet peittyä lumeen. Laskemme pulkalla oven edestä, alas rinnettä, ruohokentän poikki, puiden välistä. Vauhti hiipuu, mutta Elvira työntää käsillään maata vasten ja minä teen samoin. Pulkka puikkelehtii, se kiihdyttää liukuun, juuri ennen kuin rästähtäisimme kylmän läpi Elvira jarruttaa. Lumi pöllyää, pulkka keikkuu penkalla. Elvira vetää hanskallaan hiuksia pois silmiltä, hän nauraa vasta, kun on melkein pudonnut ja ajelehtinut pois.

Jää ehtii tulla paksuksi niin, että vaaraa ei enää ole, silti Elvira haluaa laskea oven edestä alas asti, jarruttaa vasta kun kengänkärjet jo melkein osuvat jään pintaan. Saamme mennä taas kouluun kahdestaan, ilman äitiä. Elvira laskee mäkeä, isä vilkuttaa tietokoneen näytöltä jouluna ja Elviran syntymäpäivänä, saamme valtavan paketin täynnä etelän asioita. Elvira antaa kaikki herkut minulle, löydän isän lähettämän nukan roskiksesta jouluiltana, piilotan sen sänkyyni alle.

Jää kasvaa, sitten hajoaa, pulkkamäkeen tulee ruskeita raitoja ja Elvira jää huoneeseensa. Hän piirtää ja laulaa kovaan ääneen, en uskalla mennä häiritsemään. Ensimmäinen vuotemme koulussa päättyy, Elvira saa osakseen stipendejä ja kateutta. Äiti nappaa meistä kuvan koulun pihalla ja näen vasta myöhemmin, miten vierailta me näytämme, miten emme näytä itseltämme.

Kesä on ehtinyt tulla, on juhannuspäivä. Olemme istuneet aaton äidin ystävien puutarhassa, juoksennelleet marjapensaiden ympärillä, juoneet liikaa limsaa. Lojumme huoneissamme, Elvira huutelee minulle välillä asioita, vastaan hänelle portugaliksi. *Puhu suomea*, Elvira huutaa huoneestaan. Ovikello soi.

Äiti on ollut laittamassa iltapalaa, hän on pyytänyt meitä lopettamaan edestakaisin huutelun, menemään samaan huoneeseen kertomaan asiamme. Ovikello ehtii soida uudestaan, ennen kuin äiti menee avaamaan.

Eteisessä tulee hiljaista.

Minä kiinnostun ensin, huoneeni on lähempänä eteistä, luikin olohuoneen halki ja siinä on isä, ruskeampana, hoikempana, hänellä on rinkka ja kolme kassia, lasken ne kun en osaa katsoa isää kasvoihin. Alan ulista.

Elvira kuulee, hän hiippailee taakseni, pantterin askeleet ja sitten hyppy, Elvira lyö ja lyö, hän osuu isää rintakehään ja käsivarsiin. Äiti huutaa, peitän silmäni ja kun katson taas isä pitää Elvira ranteista ja Elvira sylkee isän kasvoille.